SUOSITUKSET KAUPUNGIN TILOJEN ASUKASKÄYTÖN KEHITTÄMISELLE

Asukaspaneelin julkilausuma

Toukokuu 2026

JYVÄSKYLÄ

Johdanto

Kaupungin tilojen kehittämisen tausta

Jyväskylän kaupunki käynnisti syksyllä 2025 valmistelun Tilat auki kuntalaisille -projektille. Sen tavoitteena on avata kaupungin tiloja entistä paremmin kaupunkilaisten käyttöön ja yhtenäistää tilojen varaamiseen liittyvät toimintatavat. Projektin taustalla on laajasti tunnistettu tarve parantaa kaupungin tilojen varaus- ja käyttömahdollisuuksia. Ennen projektin käynnistämistä asiaa on valmisteltu viranhaltijatyönä ja nostettu esiin poliittisessa päätöksenteossa. Kaupungin johdossa ja luottamuselimissä on nostettu toistuvasti esiin tarve kehittää tilavarauskäytäntöjä ja lisätä kaupunkilaisten mahdollisuuksia käyttää kaupungin tiloja nykyistä paremmin.

Tavoitteena on, että tilojen löytäminen ja varaaminen olisi jatkossa helppoa, yhdenvertaista ja kaikille saavutettavaa. Yhtenäisillä käytännöillä parannetaan tilojen hyödyntämistä ja varausprosessin läpinäkyvyyttä, vähennetään manuaalista työtä sekä varmistetaan resurssien tehokas käyttö kaupungin sisällä. Projektissa kehitetään yhteinen, käyttäjälähtöinen ja sujuva tilavarausmalli, jota tukee moderni, koko kaupunkiorganisaation laajuinen varausjärjestelmä.

Lopputuloksena asukkaat ja yhdistykset pystyvät nykyistä paremmin löytämään ja varaamaan kaupungin tiloja esimerkiksi harrastus- ja kokoontumiskäyttöön, ja kaupunkiorganisaatiolla on yhtenäiset työkalut, ohjeet ja järjestelmä tilojen hallinnoinnille. Projekti edistää kaupungin tavoitteita resurssiviisaudessa, digitalisaatiossa sekä kaupunkilaisten hyvinvoinnissa. Se mahdollistaa entistä laajamittaisemmin kaupunkilaisten hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllistä toimintaa tarjoamalla helpomman pääsyn kaupungin tiloihin.

Asukaspaneelin toiminta

Projektissa nähtiin tarve selvittää kuntalaisten näkökulmia kehittämistyötä kohtaan ja haluttiin osallistaa heitä. Tavoitteena oli saada asukkailta tietoa, millaiseksi tilojen käyttöä tulisi kehittää ja mitä asukkaat pitävät kehittämisessä tärkeänä. Menetelmäksi valittiin puntaroiva asukaspaneeli, jota on käytetty Jyväskylässä aiemminkin. Puntaroiva asukaspaneeli tähtää siihen, että osallistujat annetun taustatiedon, oman kokemuksensa ja yhdessä käydyn, ohjatun dialogin perusteella muodostavat suositukset annettuun aiheeseen.

Paneeliin rekrytoitiin puhelinsoitoilla 25 osallistujaa, joista 18 osallistui lopulta paneeliin koko sen keston ajan. Tavoitteena oli, että mukana on eri-ikäisiä ja eri sukupuolen osallistujia, erilaisilla koulutustaustoilla, eri elämäntilanteissa ja eri puolilta Jyväskylää. Osallistujajoukon tuli heijastella Jyväskylän väestöä, ja tämä toteutui melko hyvin, mutta nuorten osuus paneelissa jäi vähäiseksi.

Asukaspaneeli kokoontui kolme kertaa toukokuussa 2026. Lisäksi panelisteille järjestettiin erillinen perehdytys- ja infotilaisuus etäyhteydellä, jossa hankkeen projektipäällikkö perehdytti osallistujat asukaspaneelin menetelmään sekä kaupungin nykytilanteeseen ja tavoitteisiin kaupungin tilojen käytön kehittämisestä. Asukaspaneeli laati julkilausuman työskennellen pienryhmissä ja yhteisesti. Suositusten ja julkilausuman laatimisessa noudatettiin puntaroivan keskustelun periaatteita, joihin kuuluu erilaisten näkökulmien kuuleminen, omien mielipiteiden perusteleminen, yhteisen ymmärryksen rakentaminen sekä keskinäinen kunnioitus.

Asukaspaneelin tehtävänanto

Jyväskylässä on paljon kaupungin omistamia tiloja, joita kuntalaiset ja järjestöt voivat jo nyt käyttää. Asukkaan näkökulmasta tilojen löytäminen, varaaminen ja käyttö ei näyttäydy yhtenäisenä kokonaisuutena, ja käytännöt vaihtelevat eri tilojen ja kaupungin palvelualueiden välillä. Epäselvyyttä on esimerkiksi siitä, mistä tieto löytyy, miten varaus tehdään, mitä sääntöjä tilojen käyttöön liittyy, kuka tiloja voi käyttää ja millaiseen toimintaan tilat on tarkoitettu.

Asukaspaneelin toimeksiantona on tuottaa asukkaiden näkökulmasta suositukset, miten kaupungin tilojen käyttö ja varaaminen voitaisiin järjestää niin, että käytännöt ovat oikeudenmukaisia ja sujuvoittavat tilojen käyttöä.

Asukaspaneelin suositukset

Asukaspaneeli määritteli kuusi teemaa, jotka ovat kuntalaisille keskeisimpiä tilojen asukaskäytön kehittämisessä:

1. Tilojen käytön tulee olla yhdenvertaista ja saavutettavaa
2. Tilojen käytön tulee olla oikeudenmukaista, läpinäkyvää ja ennakoitavaa
3. Tilat tulee kartoittaa ja kategorisoida
4. Tilojen varaamisen tulee olla keskitettyä, sujuvaa ja helppoa
5. Tilojen käytöllä tulee tukea yhteisöllisyyttä
6. Tilojen asukaskäyttöä tulee kehittää rohkeasti, vastuullisesti ja kestävästi

Kaikista teemoista paneeli esitti konkreettisia kehitysehdotuksia sekä perusteluita, jotka on esitetty tässä julkilausumassa.

Tilojen käytön tulee olla yhdenvertaista ja saavutettavaa

> 1. Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus tulee huomioida kehittämisessä kattavasti.
> 2. Tilojen varaamisen ja käytön tulee olla mahdollista ja joustavaa erilaisille käyttäjille.

Lisätietoa ja perusteluita:

Kaupungin tulee varmistaa, että tilojen varaaminen ja käyttö on yhdenvartaisesti mahdollista kaikille kaupunkilaisille riippumatta taloudellisesta tilanteesta, toimintakyvystä, teknisestä osaamisesta tai taustayhteisöstä. Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus on varmistettava monesta eri näkökulmasta ja siitä on viestittävä selkeästi:

Tilojen fyysinen esteettömyys (esim. liikunta- ja aistiesteettömyys ja -ystävällisyys)

Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus eri asuinalueilla ja eri kulkuneuvoilla (oma auto, julkinen liikenne, aktiiviset liikkumismuodot)

Varauspalvelun saavutettavuus ja palvelun monikanavaisuus (myös ei-digitaaliset palvelukanavat)

Muut erilaisten erityis- ja käyttäjäryhmien erityistarpeet (esim. lapset, nuoret, ikäihmiset).

Kaupungin tulee huolehtia tilojen avoimesta ja aktiivisesta käytöstä siten, että vapaat tilat ovat varattavissa joustavasti eri käyttäjäryhmille, yksityishenkilöille ja organisaatiomuotoisille toimijoille (esim. järjestöt, seurat, yritykset). Erilaisten ryhmien ja toimijoiden tulee saada tasapuolinen mahdollisuus osallistua erilaisten tilojen ja vuorojen hakuun. Vakiovuorojen ulkopuolella tilojen on oltava joustavasti varattavissa.

Kokonaisuudessa on tärkeää huomioida, että tilojen varaamiselle ja käytölle olisi aina tyhjän tilan reserviä, jotta tilan voi löytää nopeastikin. Asukaspaneeli ei pitänyt yhdenvertaisena sitä, että periaatteena tilojen saamiselle olisi pelkästään se, että nopein varaaja saa tilan. Varausjärjestelmässä voisi olla esim. erilaisia aikaikkunoita sille, milloin tilan varaaminen on mahdollista erilaisille käyttäjäryhmille.

Tilojen käytön tulee olla oikeudenmukaista, läpinäkyvää ja ennakoitavaa

1. Kaupungin tulee tarjota kootusti, avoimesti ja perustellusti tieto kaikista tiloista sekä niiden käyttöä ohjaavista säännöistä, käyttöehdoista, hinnoista ja varausperiaatteista.
2. Kaupungin tulee kehittää tilojen varaamisen ja käytön periaatteita niin, että pitkäaikaiskäyttäjien ja satunnaisten käyttäjien erilaiset tarpeet on huomioitu tasapainoisesti.
3. Tilojen hinnoittelussa yleishyödyllisen toiminnan tulee olla edullisempaa kuin kaupallisen toiminnan.

Lisätietoa ja perusteluita:

Tällä hetkellä tiedon sirpaleisuus on keskeinen ongelma ja este tilojen käytölle. Kuntalaisilla on tarve ymmärtää, miten ja millä ehdoilla kaupungin tiloja saa käyttää. Läpinäkyvyys, selkeät periaatteet ja varaussäännöt tukevat oikeudenmukaisuuden toteutumista ja kokemusta. On tärkeää, että säännöt ja periaatteet ovat perusteluja. Tämä on erityisen tärkeää erityisesti silloin, kun joitakin käyttäjäryhmiä tai käyttötarkoituksia priorisoidaan tai näiden hinnoittelu poikkeaa toisistaan. Tällöin myös tilanteet, joissa tilaa ei saa käyttöönsä, koetaan hyväksyttävimpinä.

Asukaspaneeli pitää läpinäkyvänä ja oikeudenmukaisena myös sitä, että toteutuneesta käytöstä kootaan tietoja ja viestitään avoimesti (esim. käyttäjäryhmät, tilojen käyttöaste). Yksityisyyden suojan tulee kuitenkin säilyä ja yksityishenkilöiden tiedot eivät saa tulla ilmi varauksissa tai avoimesti saatavilla olevissa tiedoissa.

Pitkäaikaiskäyttäjien ja satunnaiskäyttäjien tarpeet ja tieto varauksista vaihtelevat. Nämä erilaiset lähtökohdat tulee tunnistaa, huomioida kehittämisessä ja niistä tulee viestiä verkossa avoimesti.

Asukaspaneeli pitää oikeudenmukaisena, että varauksissa voidaan suosia jyväskyläläisiä toimijoita ja että eri käyttäjäryhmille on erilaisia hinnoitteluita. Asukaspaneeli kuitenkin korostaa, että jo kaupunkistrategian julkilausuman parissa työskennellyt asukaspaneeli suositteli esim. liikuntatilojen maksuissa kohtuullisuutta. Sekä kuntalaisten että kaupunkiorganisaation kannalta on eduksi, että mahdollinen priorisointitapa on tiedossa ennakkoon. On reilua, että tietyillä paikoilla on ensisijaisia käyttäjiä ja säännölliset vuorot (esim. junioriurheilu).

Tilat tulee kartoittaa ja kategorisoida

1. Asukaspaneeli suosittelee, että lähtökohtaisesti kaikkien kaupungin tilojen on oltava kuntalaisten käytössä.
2. Tilat tulee kategorisoida kattavasti ja käyttäjälähtöisesti.

Lisätietoa ja perusteluita:

Kehittämisen lähtökohta on, että kaupunki selvittää kokonaisvaltaisesti asukaskäyttöön sopivat tilat. Samassa yhteydessä tulee selvitä, millaiseen käyttöön tilat soveltuvat, millä periaatteilla niitä myönnetään kuntalaisten käyttöön, millä ehdoilla niitä voi käyttää ja miten tilan saa käyttöön (esim. omatoimikäyttö, suoravaraus vai vaatiiko kaupungin käsittelyn ja hyväksynnän).

Koko ajatusta tilojen käytön mahdollistamisesta tulee kääntää ympäri: mikäli jokin tila ei ole kaupunkilaisten käytössä, se tulee perustella hyvin. Kaupungin tulee harkita myös sitä, että kuntalaisille kerrotaan, miksi jotkit tilat eivät ole kuntalaisten käytössä. Hyvä perustelu ei ole esimerkiksi se, että tilojen käytön sallimisesta on paljon vaivaa. Hyvä perustelu on esimerkiksi merkittävät turvallisuusriskit tai lisäkustannukset. Jos jokin tila poistuu käytöstä, siitä tulee tiedottaa ja asia pitää perustella avoimesti.

Tilojen selvittämisessä ja kuvaamisessa on tärkeää kokonaiskuvan huomiointi: siinä on otettava erilaiset ikä- ja käyttäjätyhmät huomioon. Kaupungissa olisi syytä selvittää ja mahdollistaa esim. ikääntyneiden kohtaamiselle sopivia tiloja. Tilojen kartoituksessa voisi huomioida myös yksityisten toimijoiden tilat. Tulevaisuudessa kaupunki voisi tehdä vahvempaa yhteistyötä yksityisten toimijoiden kanssa ja välittää myös näitä tiloja.

Tilat suositellaan kategorisoitavan eri ryhmien tarpeet huomioon ottaen. Kategorisointi on keino tehdä tilojen käyttöön liittyvät pelisäännöt, hinnoittelu ja saatavuus läpinäkyviksi sekä lisätä näin käytön houkuttelevuutta. Kategorioita, jotka on hyvä löytää ja erotella helposti digitaalisessa varausjärjestelmässä ovat esim.: käyttötarkoitus, alue/kaupunginosa, varustus, koko, henkilömäärä. Erilaisia käyttötarkoituksia voivat olla esimerkiksi liikunta, kokoukset, juhlat, käsityöt, ruuanlaitto ja tapahtuman järjestäminen.

Tilojen varaamisen tulee olla keskitettyä, sujuvaa ja helppoa

> 1. Varausprosessin ja ohjeistuksen tulee olla selkeää, monikanavaista ja helposti ymmärrettävää.
> 2. Varausjärjestelmän tulee ohjata käyttäjiä oikeantyyppisiin tiloihin.
> 3. Viestinnässä tulee panostaa houkuttelevuuteen.

Lisätietoa ja perusteluita:

Varaaminen on nykytilanteessa monimutkaista ja vaikeaa käytäntöjen vaihtelevuuden vuoksi. Helppo varaaminen on tarpeen, oli asiakkaana kuka tahansa. Varausjärjestelmään on tärkeää kehittää riittävät, käyttäjäystävälliset toiminnot, jotta tämä keskeinen ongelma voidaan ratkaista.

On tärkeää, että käyttäjiä voitaisiin ohjata oikeantyyppiseen tilaan ilman, että asiakkaalla itsellään on ennakkotietoa yksittäisistä kohteista. Mikäli toivottua tilaa ei löydy, järjestelmän tulee tarjota vastaavia tiloja. Tämän osalta varausjärjestelmässä esim. tilojen hakemiseen liittyvät toiminnallisuudet ovat keskeisiä.

Monikanavainen viestintä tilojen mahdollisuuksista on tärkeää ja tähän on panostettava kehittämisessä. Viestinnältä toivotaan, että positiivisia esimerkkejä erilaisista tilojen käyttötarkoituksista nostetaan vinkeiksi kuntalaisille. Houkuttelevuuteen panostaminen on tärkeää, jotta tilat saadaan kattavasti käyttöön ja asukkaat kokevat, että kaupungin tilojen käyttäminen on ylipäätään mahdollista. Houkutteleva ja ohjaava viestintä on vaikuttavampaa kuin esim. kieltolistojen laatiminen.

Tilojen käytöllä tulee tukea yhteisöllisyyttä

> 1. Kaupungin tulee tarjota tiloja, jotka mahdollistavat kohtaamiset, omaehtoisen toiminnan ja yhteisölliset tapahtumat matalalla kynnyksellä.
> 2. Kaupungin tulee varmistaa, että yhteisöllinen toiminta kaupungin tiloissa on mahdollista eri kaupunginosissa.

Lisätietoa ja perusteluita:

Asukaspaneelissa tunnistettiin tarve “kaupunkilaisten olohuoneille” ja yhteisille tiloille. Esimerkiksi Kortteliklubin lopettaminen herätti paljon kritiikkiä, sillä vastaavaa tilaa liikenteen solmukohdassa ei ole nyt tarjolla. Kaupunkilaiset kokevat, että avoimille kohtaamispaikoille on tarvetta paikoissa, joihin olisi mahdollista saapua helposti eri puolilta kaupunkia. Tällaiset tilat vaikuttavan suoraan osallistumiseen ja hyvinvointiin, kun erilaisten ihmisten kohtaaminen on mahdollista ja luontevaa. Yhteisöllisyys lisää hyvinvointia ja luo välittämisen kulttuuria kaupungissamme.

Alueellinen yhdenvertaisuus ja saavutettavuus on merkittävä tekijä yhteisöllisyydessä. Tilojen käyttöä tulee edistää eri asuinalueilla monista eri syistä. Se lisää mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen, lisää alueiden houkuttelevuutta ja voi vahvistaa mielikuvaa kaupungin perhemyönteisyydestä. Kaupunginosien kehittäminen tästä näkökulmasta edesauttaa toisiin ihmisiin tutustumista ja naapuriapuhenkeä. Kun tilat ja asuinalue koetaan yhteisiksi, se lisää vastuullisuutta ja vähentää väärinkäytöksiä ja häiriökäyttäytymistä.

Olisi tärkeää mahdollistaa monipuolisesti erilaista toimintaa tilojen kautta. Toiveena oli esim. perhejuhlien järjestäminen kaupungin tiloissa. Lisäksi asukaspaneeli ideoi, että tulevassa varauspalvelussa voisi tehdä yksityisten varausten lisäksi "julkisia vuoroja". Tällä tarkoitettiin varauksia, jotka eivät ole jollekin suljetulle ryhmälle, vaan varaus kutsuu muitakin liittymään mukaan. Tätä kautta ihmiset voisivat löytää esimerkiksi uusia yhteisöjä ja harrastuksia.

Tilojen asukaskäyttöä tulee kehittää rohkeasti, vastuullisesti ja kestävästi

> 1. Tilojen käyttöä tulee edistää siten, että tilat ovat aktiivisessa käytössä, vastuut ovat selkeitä ja käyttö on turvallista.
> 2. Kaupungin tulee sitoutua kehittämiseen pitkäjänteisesti, niin että asukkailla on aikaa löytää käytettävissä olevat tilat ja kohtaamispaikat, ja niihin liittyvät palvelut ovat heidän suuntaansa ennakoitavia.
> 3. Otetaan rohkeasti käyttöön uusia teknisiä ratkaisuja mahdollistamaan tilojen käyttöä.

Lisätietoa ja perusteluita:

Vastuiden ja seuraamusten on oltava selkeitä, reiluja ja kohtuullisia kaikkien osapuolten kannalta. Käyttäjien tulee vastata aiheuttamistaan vahingoista, ja tämäntyyppisten ehtojen on oltava selkeästi tiedossa. Näitä tulee tarkastella tilakohtaisesti. Tiloille tarvitaan selkeät peruutusehdot, jotta voidaan vähentää tyhjiä aikoja ja varaaminen on mahdollista reaaliaikaisesti.

Tilojen käytön kehittäminen tulee olla pitkäjänteistä. Ihmisillä ottaa aikaa tottua uusiin palveluihin ja tarjontaan, varsinkin jos käyttöön tulee uusia järjestelmiä. Hankkeen toteutusvaiheessa kaupunki ei saa ajautua lyhytaikaisten kokeilujen kierteeseen. Vie aikansa ennen kuin käyttäjäryhmät vakiintuvat ja käytön lisääntyminen vie vuosia. Kun kehittämistä tehdään joustavasti ja pitkäjänteisesti, tulevaisuudessa voi syntyä myös uusia ryhmiä ja uusia tarpeita.

Suomalaisen yhteiskunnan yksi peruspilari on luottamus ja luottamus lisää yhteisvastuullisuutta. Tämän tulee olla yksi kehittämisen lähtökohta, ja luottamusta tulee ruokkia aktiivisin teoin. Otetaan mallia esim. kirjastojen ja liikuntatilojen itsepalveluperiaatteesta, joista on hyviä kokemuksia ja jotka ovat toimineet jo pitkään. On paljon huonompi vaihtoehto, että tilat eivät ole lainkaan käytössä riskiajattelun vuoksi. Kuntalaiset toivovat kaupungilta rohkeutta tilojen avaamiselle ja omatoimisen käytön lisäämiselle. Rohkeuden kanssa käsi kädessä kulkee riskien tunnistaminen ja herkkä reagointi niihin, mikäli jokin kokeilu ei toimi.